Grokraft – livskraft

Program for Islands formandskab
i Nordisk Ministerråd 2014

Grokraft – livskraft

Program for Islands formandskab i Nordisk Ministerråd 2014

ISBN 978-92-893-2621-6

<http://dx.doi.org/10.6027/ANP2013-769>

ANP 2013:769

© Nordisk Ministerråd, København 2013

Design: Jette Koefoed

Fotos

Omslag: Einar Ólason

s. 6, 12, 15, 18, 20: ImageSelect

s. 16: Bee-Line

s. 27: Sebastien Dehesdin

Oplag: 3.000

Skrift: Meta LF

Papir: Munken Polar

Tryk: 07 Media a.s

Printed in Norway

Det nordiske samarbejde

Det nordiske samarbejde er en af verdens mest omfattende regionale samarbejdsformer. Samarbejdet omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt Færøerne, Grønland og Åland.

Det nordiske samarbejde er både politisk, økonomisk og kulturelt forankret, og er en vigtig medspiller i det europæiske og internationale samarbejde. Det nordiske fællesskab arbejder for et stærkt Norden i et stærkt Europa.

Det nordiske samarbejde ønsker at styrke nordiske og regionale interesser og værdier i en global omverden. Fælles værdier landene imellem er med til at styrke Nordens position som en af verdens mest innovative og konkurrencedygtige regioner.

Nordisk Ministerråd

Ved Stranden 18

DK-1061 København K

Telefon (+45) 3396 0200

www.norden.org

Grokraft – livskraft

Program for Islands formandskab
i Nordisk Ministerråd 2014

Indhold

4	Forord
7	Grokraft – livskraft
13	Nordisk naturbevidsthed
19	Potentiale til udvikling
23	Ny viden
26	Kreativitet i Norden
32	Velfærd og inklusion

Forord

Grokraft – livskraft er overskriften på Islands formandskabsprogram for Nordisk Ministerråd i 2014.

Disse begreber danner grundlaget for de tre islandske formandskabsinitiativer.

Med *Nordisk bioøkonomi* vil vi finde metoder til at udnytte vores biologiske ressourcer bedre, uanset om de stammer fra luft-, land-, eller vandmiljø. Biomasse er en uudnyttet ressource, som fremtidens bioøkonomier vil blive baseret på.

I dag går enorme biologiske værdier til spilde på lossepladser rundt omkring i verden med deraf følgende miljøbelastning. FAO – FNs organisation for fødevarer, landbrug og fiskeri – estimerer, at en tredjedel af verdens fødevarerproduktion ender som affald, samtidig med at millioner af mennesker sulter. Det må der laves om på. Der er i høj grad opfindsomhed og innovativ tankegang i Norden, hvilket er en forudsætning for at bane vejen for bioøkonomien og komme helt i front på området.

Til trods for de seneste års nedgang, har de nordiske lande en stærk infrastruktur. De basale ressourcer er der stadigvæk: skove, metaller, fisk og energi. Urkraften kommer dog fra borgerne i de nordiske lande, som skaber værdier og velfærd med deres kreativitet og talent. Vi har et højt uddannelsesniveau og ligeledes stor social sikkerhed. Men generel velfærd af den slags, vi har i Norden, er ikke en selvfølge, og det er vigtigt at skabe forudsætningerne, så den kan blive holdbar på længere sigt. Økonomiske udsving er til åbenlys fare for velfærdssystemet. Med formandskabsprojektet *Nordisk velfærdsvag*t vil Island belyse den nordiske velfærdsstats modstandskraft, og dens evne til at reagere prompte på kriser, når de indtræffer med kort varsel.

Kreative erhverv har en vigtig rolle i Nordens erhvervsliv og økonomi. Kreativiteten og idérigdommen hos de mennesker, som arbejder i forskellige erhverv på dette område, er en unik ressource i Norden. Det er vigtigt at skabe en ramme for disse erhverv, så de kan blomstre – den kunstne-

riske og samfundsmæssige værdi er åbenlys, og den økonomiske gevinst er indlysende. Med projektet *Nordisk playliste* vil Island fremme eksport af nordisk musik. Der er ingen grund til at tro, at projektet ikke fortsætter ved egen kraft, når støtten til det ophører.

Det nordiske samarbejde hviler på et solidt fundament; vi er en del af et aktivt demokrati med høj social kapital. En levende samfundsdebat og et stærkt sammenhold vidner om en rig og varieret fælles kulturarv. Norden har indflydelse internationalt, og sammenlagt har vi en stærk økonomi. Vi har grokraft og livskraft, der bør udnyttes fuldt ud.

Vi i Island sætter det nordiske samarbejde højt på dagsordenen og overtager formandskabet i Nordisk Ministerråd med stolthed og forventning.

Sigmundur Davíð Gunnlaugsson
Statsminister

Eygló Harðardóttir
Nordisk samarbejdsminister

Grokraft – livskraft

Nordens image består af mange enkeltdele, som på forskellige måder er karakteristiske for befolkningerne i regionen, og som på mange måder giver dem en særstilling. Norden ønsker at bevare denne særstilling, for Nordens image kan sammenlignes med et værdifuldt varemærke.

Det er en udbredt opfattelse, at Norden er helt i front sammenlignet med andre lande i anerkendte internationale målestokke. Til trods for, at de ydre vilkår er forværret under de seneste års økonomiske recession, er Nordens image når det gælder ligestilling, fred, velfærd og økonomisk velstand stadig intakt. Nordens særstilling udspringer desuden af, at man i regionen tidligt opnåede en gensidig forståelse for, at tvister og internationale konflikter burde løses på diplomatisk vis i regi af FN og andre internationale organisationer.

De nordiske lande blev tidligt ivrige fortalere for bæredygtig udvikling, en indsats, som nu er udbredt i hele verden. Ligestilling er ligeledes en vigtig del af Nordens image, og en prioritetssag i Nordens samarbejde med andre lande. Selvom de nordiske lande på mange måder er forskellige, og har forskellige holdninger afhængigt af deres egne interesser, har de et fælles basalt værdigrundlag, der gør det muligt for dem at tale med én stemme.

Nordens regionale samarbejde er blandt de ældste af sin slags i verden. Samtidig er samarbejdet en fællesnævner for de værdier Norden står for. Idéen om nordisk nytte har siden begyndelsen været en ledetråd for samarbejdet, men det deraf følgende sammenhold og samvirke er lige så vigtigt. Således er det nordiske samarbejde en målsætning i sig selv. I perioder har det nordiske samarbejde været under angreb, og mange har næret tvivl om dets fremtid. Ved hjælp af fleksibilitet og tilpasningsevne har samarbejdet været i stand til at modstå skeptikernes pres, og det har sjældent stået stærkere end nu. Island vil bruge formandskabet i 2014 til at føre samarbejdet ind på nye og spændende baner, hvor der kan skabes endnu mere nordisk nytte. Formandskabsprojekterne *Nordisk bioøkonomi*, *Nordisk velfærdsvagt* og *Nordisk playliste* bliver fokusområder under Islands formandskab i 2014.

Grøn samfundsudvikling

Island vil fokusere på Nordens biologiske ressourcer, som kan udnyttes meget bedre end tilfældet er i dag. Vægten på grøn økonomisk vækst og bæredygtig udvikling går hånd i hånd i projektet om udviklingen af den nordiske bioøkonomi. Ressourcer kan slippe op, og derfor har vi pligt til at sikre at de udnyttes bæredygtigt og at undgå spild. For at sikre grøn økonomisk vækst og bæredygtig udvikling på sigt, er det vigtigt at koble disse målsætninger til opdragelse og uddannelse. Der lægges vægt på at forbinde disse områder med tiltag, hvor kreativitet vil blive brugt som undervisnings- og forskningsmetode.

Bioøkonomi er baseret på maksimal udnyttelse af de biologiske ressourcer fra hav og land. En bæredygtig udnyttelse af disse ressourcer indebærer vigtige muligheder for at øge velfærden og stimulere grøn økonomisk vækst i Norden. Dette kan for eksempel gøres via produktion af biomasse, og ved at anvende biomasse effektivt i forskellige dele af samfundet.

Nordisk bioøkonomi er et omfattende og tværfagligt projekt, hvor Ministerrådet for Miljø (MR-M), Ministerrådet for Fiskeri og Havbrug, Jordbrug, Levnedsmidler og Skovbrug (MR-FJLS), Ministerrådet for Erhvervs-, Energi- og Regionalpolitik (MR-NER), Ministerrådet for Uddannelse og Forskning (MR-U) samt Ministerrådet for Kultur (MR-K) indgår i et samarbejde med mange forskellige nordiske institutioner, forskere og andre interessenter i landene. Under overskriften *Nordisk bioøkonomi* skal der arbejdes med diverse projekter, som alle sigter mod yderligere merværdi for miljø og samfund. Norden har gode forudsætninger for at bane vejen for bioøkonomien, og det er derfor vigtigt, at Norden er førende på området.

Nye udfordringer for nordisk velfærd

De nordiske velfærdsmodeller står hele tiden over for nye udfordringer. Ændret aldersfordeling blandt borgerne er et nærliggende eksempel. Kravet om bæredygtige velfærdssamfund kalder på en revurdering af nuværende prioriteringer. Øget arbejdsløshed og internationale økonomiske kriser fører til nye udfordringer, der kræver løsninger. Det økonomiske kollaps i Island i efteråret 2008 er et nyligt eksempel. Den islandske velfærdsmodel stod da over for en stor trussel – i løbet af kort tid måtte man tackle samfundsmæssige udfordringer af en størrelsesorden, som kun de færreste kunne forudsige. Det er sandsynligt, at internationale økonomiske kriser vil påvirke hele Norden, og at de nordiske velfærdsmodeller fortsat vil blive sat på prøve i de kommende år.

Velfærdssamfundet har længe været en opgave inden for det nordiske samarbejde. De nordiske statsministre iværksatte programmet *Holdbar Nordisk Velfærd* i august 2013. Programmets vigtigste målsætning er at udvikle nye løsninger på velfærdsområdet i Norden. Det omfatter blandt andet sundhedsministrenes initiativ til udarbejdelse af en rapport med anbefalinger, som vil blive præsenteret i 2014 (Könberg-rapporten). Under formandskabet i 2014 vil Island gøre en indsats for at sikre, at programmet *Holdbar Nordisk Velfærd* føres videre fra det svenske formandskab.

Med formandskabsprojektet *Nordisk velfærdsvag*t vil Island bidrage til en øget bæredygtighed i velfærdssamfundet og forbinde velfærdsvagten med programmet *Holdbar Nordisk Velfærd*. Projektet er delvis baseret på Islands erfaringer med en velfærdsvag, som Islands regering etablerede i begyndelsen af 2009 for at imødegå problemerne i kølvandet på det økonomiske kollaps. *Nordisk velfærdsvag*t består blandt andet af forskning i reaktionerne på alvorlige økonomiske kriser i Norden i de seneste årtier, hvad vi kan lære af de iværksatte indsatser, og hvilke konsekvenser man sandsynligvis kan tilskrive regeringernes passivitet. Endvidere skal projektet udvikle velfærdsindikatorer som basis for strategier og indsatser på velfærdsområdet i Norden.

Et grænseløst Norden

I de nordiske samarbejdsaftaler, der danner ramme om samarbejdet, genspejles landenes vilje til at gøre Norden til én region, hvor folk frit kan færdes, og hvor man kan handle på tværs af grænser uden at uforenelige regler forhindrer det. Grænsehindrenger påvirker borgerne, virksomhederne og iværksætterne i Norden, og landene må i fællesskab arbejde for at fjerne dem. Selvom der i de seneste år er gjort meget for at fjerne grænsehindrenger, er der stadigvæk mange udfordringer, der skal løses. Denne opgave, som man havde håbet var midlertidig i det nordiske samarbejde, er nu kommet for at blive. Der er behov for stærk politisk vilje for at opnå yderligere resultater, og man må prøve at undgå nye hindringer i kølvandet på ny lovgivning i landene. Der skal mere til, hvis Norden vil styrke sin konkurrencesituation i en globaliseret verden, og markere sig som en region, hvor det er fordelagtigt at etablere sig, bosætte sig og drive forretning, studere og forske.

Det er vigtigt, at den nye ordning i arbejdet mod grænsehindrenger, som indføres i begyndelsen af formandskabet, får en god start, og bliver den drivkraft man ønsker. Det er især vigtigt at tage fat på de hindringer, som blev påpeget i en rapport fra en arbejdsgruppe om hindringer inden for social- og beskæftigelsesområdet. Rapporten udkom i 2012, og den indeholder også forslag til brugbare løsninger, som der bør følges op på.

Levende kultur

Kulturelt samarbejde er altid blevet prioriteret højt i det nordiske samarbejde, og i de seneste år har man i stigende grad sat fokus på kreative erhverv, som er i stor fremgang i alle landene. Der ligger en stor uudnyttet ressource i de kreative erhverv. Ved at forene de kræfter som ligger i de kreative erhverv, og ved at præsentere omverdenen for det bedste Norden har at byde på, opnår vi den merværdi, vi stræber efter i det nordiske samarbejde. Det er derfor vigtigt at huske på, at græsrodsinitiativer er værdifulde, og at der skal skabes en ramme, som støtter innovativ tankegang og friske idéer.

Island vil under formandskabet udnytte muligheden for at støtte det frugtbare arbejde der er i gang inden for musik i Norden. *Nordisk playliste* er et udviklingsprojekt, der har som målsætning at styrke det nordiske musikmarked og skabe opmærksomhed om nordisk musik. Projektet giver mulighed for at eksporten af nordisk musik skaber en nutidig dokumentation for nordisk musik, samtidig med at man viser, at det nordiske samarbejde er vigtigt.

Nordisk nytte uden for Norden

Nordisk Ministerråd indledte i begyndelsen af 1990'erne et samarbejde med de baltiske lande, og det var begyndelsen til et egentligt nordisk samarbejde med nærområderne. Samarbejdet med Nordvestrusland begyndte i 1995, og siden da er der løbet meget vand i åen. Nordisk Ministerråds internationale samarbejde bliver stadig vigtigere, efterhånden som det breder sig til flere lande. Dette samarbejde foregår inden for EU, for eksempel samarbejdet om EHU (*European Humanities University*), og inden for den Nordlige Dimension, samt andre regionale fora, eksempelvis Østersørådet og Arktisk Råd. Endvidere har de nordiske ambassader et tæt samarbejde, og ministerrådet har opfordret til og støttet dette samarbejde. Man har også overvejet et samarbejde med Tyskland og Polen og Nordens naboer mod vest, Canada og USA. Alt dette indikerer, at der udefra er ønsker om et nordisk samarbejde, som når langt ud over de nordiske grænser, hvilket vidner om samarbejdets solide fundering.

Under Sveriges formandskab afsluttede man arbejdet med at revidere retningslinjerne for ministerrådets samarbejde med Estland, Letland og Litauen, og med Nordvestrusland, og for det samarbejde, som er rettet mod Hviderusland og Barentsregionen. Retningslinjerne træder i kraft i begyndelsen af Islands formandskab. De nye retningslinjer vidner om, at de er udarbejdet på baggrund af et godt samarbejde mellem ministerrådet og

nabolandene, og at kravet om fælles nytte af samarbejdet har været brugt som en ledetråd. Der er en stor gensidig interesse for samarbejdet, og det er åbenlyst, hvor de fælles interesser er. Det forudsættes, at ministerrådets omdrejningspunkt for det internationale samarbejde i fremtiden ligger i Østersøområdet. Samarbejde med andre lande og regioner vil blive modtaget med et åbent sind, hvis og når de ønsker det.

Økonomiske rammer

De økonomiske rammebetingelser for Nordisk Ministerråds virksomhed gør det nødvendigt at have klare prioriteringer og en effektiv udnyttelse af de ressourcer, landene er enige om at stille til rådighed for samarbejdet. Samtidig videreføres det aktive fornyelses- og moderniseringsarbejde, som er igangsat for at få et målrettet og resultatorienteret nordisk samarbejde.

Nordisk naturbevidsthed

De nordiske lande har altid haft store ambitioner. De har fulgtes ad, og de har hver især ydet en stor indsats på miljøområdet, både i og uden for Norden. Under formandskabet vil Island prioritere opgaver, der skaber nordisk merværdi for miljøet og samfundet. Den slags opgaver er ikke blot vigtige i en nordisk sammenhæng, men også som Nordens bidrag til miljøpolitik i en international sammenhæng.

Island vil lægge hovedvægten på grøn samfundsudvikling, og blandt andet udnytte de muligheder, der ligger i en opbygning af bioøkonomien (se s. 17) med henblik på at minimere klimaændringerne. Ved at bidrage til miljøvenlige produktionsmetoder og bæredygtigt forbrug, kan man reducere den negative miljøpåvirkning. Endvidere er det vigtigt at styrke folks bevidsthed om den værdi, der ligger i et sundt miljø og naturen. Der vil blive lagt vægt på at styrke biodiversiteten, økosystemtjenesterne og miljømærket Svanen. Der sættes også fokus på en bedre udnyttelse af råvarer og affald, det maritime miljø og samspillet mellem klima og energi. Ud over de særlige prioriteringer vil Island bidrage til en succesfuld implementering af *Miljøhandlingsplan for det nordiske samarbejde på miljøområdet 2013–2018* og en fælles nordisk strategi for en bæredygtig udvikling *Ett gott liv i ett hållbart Norden – Nordisk strategi för hållbar utveckling*.

Island lægger vægt på at forebygge nedbrydning af økosystemerne og at styrke deres modstandskraft. Samtidig er det vigtigt at opbygge og genskabe beskadigede økosystemer med henblik på at sikre, at de fortsat kan levere de nødvendige økosystemtjenester. Folkesundheden og samfundet er afhængige af økosystemtjenesterne, og derfor må man, af sundhedsmæssige grunde, sikre disse tjenester og beskytte de grønne områder. I de seneste årtier er der opnået gode resultater med at genskabe og opbygge vegetation og bæredygtige skove i Norden, og det er vigtigt, at dette arbejde fortsætter.

Vi må styrke bevidstheden om den værdiskabelse, der kan ligge i udnyttelsen af affald til eksempelvis kompostering og produktion af fodermel og gødning. Via en bedre udnyttelse af råvarerne, og via sortering og udnyttelse af affald, kan man forebygge produktionen af affald og reducere den negative miljøpåvirkning.

I løbet af de seneste år har Nordisk Ministerråd arbejdet målbevidst på at styrke det nordiske miljømærke Svanen. Island har skubbet på med Svanen

i Island, og det har blandt andet resulteret i et øget antal Svanemærkede virksomheder. Island har haft en ledende rolle i forberedelserne, og været tovholder på implementeringen af den strategi, der gælder for miljømærket Svanen indtil slutningen af år 2014. Under formandskabet lægges der vægt på at iværksætte udarbejdelsen af en fremtidig strategi for Svanen efter år 2014.

Havet er kilden til livskvalitet for borgerne i Norden. Der er sket store ændringer i havmiljøet, og en stor del af forureningen i havet kan spores til landbaserede menneskelige aktiviteter. Affald i havet har alvorlige konsekvenser for havmiljøet og menneskers sundhed. Nordisk og internationalt samarbejde er en forudsætning for succes, når det gælder bekæmpelse af forurening og forsuring af havet, og med henblik på at sikre biodiversiteten i havmiljøet. Der er behov for en økosystembaseret tilgang i udnyttelsen af havets ressourcer, og det er nødvendigt at styrke forvaltningen af havområderne. Der skal udvikles nye metoder og redskaber for at sikre effektiv udnyttelse og beskyttelse af havområder og fiskebestande. Til det formål er det vigtigt at øge kendskabet til overgødskning, forsuring, klimaændringer og kumulative effekter af farlige kemikalier i havet.

Formandskabet vil arbejde for at øge kendskabet til kemikaliers farlige egenskaber i produkter, deres udbredelse i miljøet og kilder til udslip, for at minimere de skadelige effekter disse kemikalier har på menneskers sundhed og miljø. Det nordiske samarbejde har allerede givet en forbedret adgang til information om kemikalier og deres effekter. Det er vigtigt, at miljø- og forbrugerorganisationer samt erhvervslivets organisationer i Norden står sammen om at styrke informationsformidlingen og øger samarbejdet om kontrol.

Island vil gøre en indsats for et fortsat nordisk samarbejde om klima. Formandskabet opfordrer til, at Norden støtter forhandlinger om indgåelsen af en ny global klimaaftale i år 2015, og søger veje til at fjerne kløften mellem industri- og udviklingslande, blandt andet i kraft af samarbejdet i den nordiske arbejdsgruppe for globale klimaforhandlinger. Man vil støtte projekter, hvor Norden ligger i front og kan formidle viden og erfaringer om blandt andet bindingen af kulstof i vegetation, jord og jordlag, og ikke mindst inden for vedvarende energi som vandkraft, geotermisk varme, biobrændstof og vindkraft. Energiforskning er vigtig for løsningen af nye udfordringer på energiområdet, og her har institutionen Nordisk Energiforskning spillet en nøglerolle. Som følge heraf har Norden blandt andet haft indflydelse på strategier og løsninger ved implementering af EU-direktiver.

Energi- og miljøspørgsmål er nært beslægtede, og derfor bør man betragte ressourceudnyttelse og den indvirkning energiforbruget har på miljøet som en helhed. Samspillet mellem energi og klima, udviklingen af vedvarende

energi, energiudnyttelse og koordinering af de nordiske elmarkeder er fokusområder i det nordiske samarbejde.

En af de største udfordringer er at erstatte fossilt brændstof med mere miljøvenligt brændstof. Under formandskabet vil Island arbejde for et energiskifte i transportsektoren, og der søges løsninger, som kan erstatte fossilt brændstof, med særlig fokus på fiskefartøjers energiforbrug. Arbejdet bygger videre på indsatser på energiområdet inden for globaliseringsinitiativet.

TILTAG

- Der udarbejdes en udredning af økosystemers modstandskraft, og der fremsættes forslag om, hvordan opbygningen af økosystemer vil kunne reducere konsekvenserne af livstruende naturkatastrofer og klimaændringer for samfundets infrastruktur.
- Der afholdes en konference om det nordiske samarbejde om miljømærket Svanen.
- Der skal arbejdes på at udvikle bæredygtighedsnormer for udnyttelse af naturressourcer.
- Der indkaldes til en konference om ændringer i udbredelsen af fiskebestande i lyset af klimaændringerne.
- Der arrangeres en konference om affald i havet med fokus på, hvordan dannelsen af affald kan reduceres og forebygges i fremtiden.
- Island vil tage initiativ til en analyse af resultaterne fra strategien om det nordiske skovsamarbejde på baggrund af Selfoss-erklæringen, som blev godkendt på skovministerkonferencen i 2009 i Island, og skabe en debat om de strategiske mål for det fremtidige nordiske skovsamarbejde.
- Island vil deltage aktivt i programmer i regi af SamNordisk Skovforskning.
- På energiområdet arbejdes der i overensstemmelse med Nordens nye handlingsprogram, som træder i kraft i år 2014.
- Der arbejdes på energikvalitetsstyring som et værktøj. I den forbindelse lægges der vægt på at finde de til enhver tid bedst egnede energikilder.

Mål

- At reducere negativ miljøpåvirkning og sikre bæredygtig udnyttelse af ressourcerne på alle samfundsområder
- At reducere spild og maksimere udnyttelsen og fortjenesten af biologiske produkter
- At fremme innovation, grønt erhvervsliv og regional udvikling
- At forhindre dannelsen af affald og øge genanvendelse

Bioøkonomien er en vigtig søjle i de økonomiske systemer i samtlige nordiske lande, og er en af hjørnestenene for grøn økonomisk vækst og bæredygtighed. Bioøkonomien er baseret på et økonomisk system, hvor udnyttelsen af biologiske produkter, affaldsprodukter og andre produkter, der opstår under forarbejdningen, bliver maksimeret med henblik på at reducere spild i værdikæden og reducere presset på miljøet, for at både nulevende og kommende generationer skal kunne nyde naturens goder. Målet er at øge graden af bæredygtighed og fortjenesten ved udnyttelsen af biologiske ressourcer, som havressourcer, græsningsarealer, skove og landbrugsprodukter.

De biologiske ressourcer udgør grundlaget for velfærden i Norden og har stor betydning for det økonomiske system og erhvervslivet. Man må sikre en effektiv udnyttelse, som tager hensyn til samfundets og miljøets interesser og bidrager til økonomisk vækst og opbygningen af et konkurrencedygtigt erhvervsliv og samfund, uden at det har uigenkaldelige konsekvenser. Produkterne skal udnyttes fuldt ud, og der lægges også vægt på at undgå dannelsen af affald og at øge genanvendelsen af biprodukter fra produktionen, og derved reducere belastningen af miljøet og stimulere innovation og grønt erhvervsliv.

Nye metoder og løsninger under udnyttelsen og produktionen giver forskellige muligheder, blandt andet i forhold til udvikling og innovation. Således vil opbygningen af en bioøkonomi kunne styrke erhvervslivet og medvirke til at støtte udviklingen i de regioner, der er mest afhængige af udnyttelsen af de biologiske ressourcer. Der lægges vægt på at styrke det nordiske samarbejde om nye tiltag i uddannelse, forskning, udvikling og innovation i et tæt samarbejde med erhvervslivet og uddannelsesinstitutionerne. Konkret vil der blive arbejdet med mangeartede projekter om udvikling af uddannelse og undervisningsmetoder, produktudvikling og innovation i bioøkonomiens ånd.

Potentiale til udvikling

At udvikle bæredygtige løsninger for udnyttelse af biologiske ressourcer og råvarer, samt forebygge dannelsen af affald og øge genanvendelse, bliver prioriterede områder under formandskabet. I mange tilfælde er biologiske ressourcer grundlaget for en bæredygtig erhvervsmæssig og regional udvikling. Det bioøkonomiske fokus åbner muligheder for miljøvenlig produktion og innovation med brug af forskellige biologiske råvarer, og indeholder et potentiale for øget værdiskabelse i produktionen, samt bæredygtigt forbrug og udnyttelse af ressourcerne. Innovation i det nordiske erhvervsliv og de kreative erhverv spiller en stor rolle for en grøn samfundsudvikling. Værdien af disse fokusområder understreges i samarbejdsprogrammet for innovation og erhvervspolitik, som træder i kraft under formandskabet.

I eksisterende virksomheder og i traditionelle erhverv findes der allerede et væld af muligheder for innovation. Det skal undersøges, hvordan myndighederne kan styrke innovation i Norden. Mere og bedre innovation i virksomheder vil medføre, at virksomhederne får mulighed for at udvikle sig og dermed bliver mere konkurrencedygtige i forhold til udenlandske konkurrenter.

Under formandskabet vil der være fokus på nordiske hav- og kystområder samt jordbrugs- og skovbrugsområder, der er rige på biologiske ressourcer. Opmærksomheden rettes mod de lokalsamfund, der er afhængige af udnyttelsen af disse ressourcer. Man sigter mod en yderligere udredning af de muligheder og udfordringer, som disse områder står over for, med vægt på en bedre udnyttelse af ressourcerne. Der lægges vægt på produktudvikling på tværs af produktionserhverv med en maksimal udnyttelse af biologiske produkter for øje. Projektet gennemføres med aktiv deltagelse fra erhvervslivet, forskningsinstitutioner, uddannelsessystemet, statsforvaltningen og andre interessenter.

Fødevarerproduktionen i Norden er af høj standard og forholdene er optimale. Bæredygtig udvikling inden for landbruget og produktionserhvervene får stadig større betydning – især i lyset af det stigende befolkningstal i verden. Norden kan dermed bidrage til en øget global fødevarer sikkerhed. Det er vigtigt at styrke forskning, udvikling og innovation i arbejdet med at gennemføre bæredygtige løsninger i produktionserhvervene.

Sporbarheden af fødevarer og aktiv kvalitetskontrol er vigtige elementer i fødevarer sikkerheden. Et stort antal små og mellemstore virksomheder

(SMVer) bruger råvarer fra deres nærområde i produktionen, hvilket kan øge sporbarheden af fødevarer. Man oplever en stigende interesse for lokalt producerede fødevarer blandt befolkningen i Norden. Det giver de mindre producenter en mulighed for at opbygge tillid hos forbrugerne og for at øge egen fortjeneste. Ved at støtte småskala fødevareproduktion kan man på en gang øge fødevaresikkerheden og værdiskabelsen, og styrke de yderområder hvor produktionen finder sted.

Der stræbes fortsat efter bæredygtig regional velstand, grøn vækst og styrkelse af bæredygtig udvikling i Arktis i overensstemmelse med samarbejdsprogrammet for regional udvikling og planlægning. Endvidere står tyndt befolkede lokalsamfunds anliggender og samarbejdet i Vestnorden højt på dagsordenen under Islands formandskab. Mange tyndt befolkede lokalsamfund har oplevet en langvarig nedgang i befolkningstallet, selvom der er rige ressourcer i nærområdet. Disse ressourcer har bidraget til og bevaret velfærden i byer og bysamfund, men har ikke tilsvarende bidraget til de tyndt befolkede lokalsamfund. Der søges løsninger til at styrke disse samfund med innovation, forbedret udnyttelse af naturressourcerne og et øget samarbejde med forskningsinstitutioner og universiteter. Fokus vil især ligge på Arktis og på, hvilken indflydelse klimaindsatserne har på bygderne og folks levevilkår. Arbejdet er allerede i gang i form af projektet *Arctic Bioeconomy*, som især fokuserer på opgaver i Arktis.

TILTAG

- Der arbejdes fortsat for bedre energiløsninger for tyndt befolkede områder, da der i mange tilfælde er tale om områder med begrænset adgang til centrale energiforsyningssystemer.
- Island vil støtte arbejdet i Nordisk Ministerråds regionale forskningsinstitut (Nordregio) og Nordisk Atlantsamarbejde (NORA), da begge institutioner spiller en vigtig rolle for den regionale udvikling.
- Der arbejdes for at styrke forskning, udvikling og innovation i fødevareproduktionen og landbruget.
- Der søges løsninger på problemer i tyndt befolkede lokalsamfund, som oplever et langvarigt fald i befolkningstallet på trods af rige ressourcer i nærområdet. Konkret vil der blive lagt vægt på at styrke disse lokalsamfund med innovation, forbedret udnyttelse af naturressourcer og et øget samarbejde med forskningsinstitutioner og universiteter.
- Der arbejdes for at kortlægge potentialet i nordisk bioøkonomi og at definere mulighederne for øget værdiskabelse.
- Der arbejdes på udviklingsprojekter, som er baseret på en forbedret udnyttelse af bioressourcer og øget værdiskabelse.
- Der afholdes konferencer om udfordringer, der er relateret til nordisk bioøkonomi.
- Det nordiske samarbejde inden for bioøkonomiske spørgsmål vil blive øget.
- Island vil støtte arbejdet med at udvikle det nordiske offentligt-private partnerskab om planteforædling, som har et stort potentiale ikke mindst i relation til den nordiske bioøkonomi. Partnerskabet har eksisteret siden 2011, og Island vil under sit formandskab bidrage til at styrke og udvikle partnerskabet fremadrettet.

Ny viden

Styrken i det nordiske erhvervsliv og videnssamfund udspringer af kreativ tænkning, kraftfuld innovation, stærk forskning og uddannelse, der kan skabe fremdrift for erhvervslivet, regional udvikling og grøn økonomisk vækst. Det er vigtigt at udnytte denne styrke til at skabe nye muligheder for de nordiske samfund, og gøre det muligt for dem at tackle de aktuelle udfordringer.

Norden er blandt de områder i verden, hvor innovation og udvikling blomstrer, og det bør vi fastholde. Teknologiske fremskridt og stigende konkurrence kræver en løbende revision af universiteternes og forskernes arbejde. Styrkelse af forskning og universiteter bidrager til innovation og fremskridt, og er forudsætningen for succes. På universitets- og forskningsområdet har de nordiske lande arbejdet for at øge effektiviteten og arbejdsfordelingen mellem institutioner. Der skal lægges endnu større vægt på Nordens fokusområder, koordinering og samarbejde, med prioritering af sammenhængen mellem forskellige fagområder, teknologi, kunst og videnskab. På denne måde opnår vi størst mulig nytte af styrkerne og den eksisterende specialviden. Forskelligartede færdigheder og kundskaber, som sundhed og velfærd, demokrati og menneskerettigheder, ligestilling, bæredygtighed, kreativitet og læsefærdigheder, samt matematiske, videnskabelige og tekniske kundskaber, bidrager til samfundsmæssige fremskridt. Vi skal styrke disse elementer med henblik på at opbygge et uddannelsessystem, der imødekommer det moderne samfunds og arbejdsmarkedets krav og behov.

Islands fokusområder inden for uddannelse og videnskab er blandt andet baseret på Nordisk Ministerråds programmer for grøn vækst og bæredygtig nordisk velfærd. Begge programmer lægger stor vægt på uddannelse og forskning og værdien af disse i den strategiske planlægning. Samarbejde på tværs af institutioner, forskningsområder og grænser, med praktiske løsninger, vidensdannelse, innovation, velfærd og grøn vækst som ledetråde, vil styrke Norden som enhed og styrke Nordens muligheder for at bidrage til arbejdet i internationale fora.

Der skal skabes muligheder for, at unge mennesker kan etablere sig som forskere og inden for innovation på forskellige måder. Der vil fortsat blive arbejdet på udvikling af *Nordic Master*-programmet samt nordiske universiteters og og andre højere læreanstalters satsninger på kvalitet gennem samarbejde, arbejdsdeling og faglig koncentration (SAK-arbejdet). Der vil også

være fokus på, hvordan vi kan forbedre udnyttelsen af informationsteknologi med henblik på at formidle viden og udvikle universitetsstudierne uafhængigt af bopæl.

Den øgede globalisering og de hurtige ændringer inden for informationsteknologi samt de studerendes forskellige baggrunde forudsætter, at uddannelserne tilpasses og udvikles – både når det gælder indhold og metodik. Kvaliteten af uddannelserne og undervisningssystemets effektivitet er baseret på fagligt kvalificerede lærere. Samfund, der ønsker at etablere sig i vidensøkonomien i det nye århundrede må se grundigt på strategier for lærergerningen og læreruddannelsen.

Opbygningen af bioøkonomien understreger vigtigheden af et samarbejde om nyskabelse inden for uddannelse og udvikling og innovation på tværs af fagområder. Sideløbende med dette arbejdes der på udviklingsprojekter inden for uddannelse og kultur, der bygger på Biophilia-metoden, hvor målet er at koordinere uddannelse, videnskab og teknologi med videnskabelige musikværksteder og videnskabsformidling. I projektet lægges der vægt på at kombinere teknologi, videnskab og kreativitet på tværs af skoletrin, forskningsområder, institutioner og erhvervsliv på en ny måde. Biophilia bryder med den traditionelle undervisningsform og opfordrer til bred deltagelse på tværs af aldersgrupper, fag og fagområder, hvor kreativitet bliver brugt som uddannelses- og forskningsmetode. Ideologien og metoderne bag Biophilia tilbyder et fælles forum og et grundlag for samarbejde, samråd og meningsudveksling mellem mennesker i alle aldre, kunstnere og forskere, studerende og lærere. Denne form for tværfagligt samarbejde bidrager til at udvikle undervisningsmetoder i takt med de nye tider, udvikler individet og bidrager til et bæredygtigt samfund.

TILTAG

- Arbejdet fortsætter med strategiplanlægning af nye arbejdsmetoder i Ministerrådet for Uddannelse og Forskning (MR-U) i overensstemmelse med de foreliggende beslutninger, der er baseret på en arbejdsgruppe-rapport fra maj 2012.
- Der organiseres et samarbejdsnetværk inden for nordiske lokalsamfund, hvor man vil samle forskellige skoletrin, institutioner og erhvervsliv med vægt på øget innovation, bæredygtighed, videnskab, kreativitet og teknologi i alt skolearbejde.
- Der initieres et samarbejdsprogram for et nordisk *kundskabstog*. Repræsentanter for universiteter og forskningsinstitutioner rejser rundt og afholder videnskabelige events for at øge unge menneskers interesse for forskning og akademiske studier. Tiltaget vil finde sted inden for rammerne af eksisterende initiativer, for eksempel Kundskabstriangel-netværket.
- Der udvikles et nordisk projekt til forbedret udnyttelse af viden og regionale tilskud til fremme af innovation. Målet er at øge samarbejdet og sammenkoblingen af forskning og udviklingsvirksomhed, styrke samarbejdet mellem universiteter, og støtte innovation der er baseret på regional særstilling og regionalt potentiale. Der vil især være fokus på bidrag fra kreative erhverv, kunst, humaniora og socialvidenskab.
- Der afholdes en konference om læreres og skolelederes kompetenceudvikling. Her diskuteres lærernes uddannelse i Norden, og der sættes fokus på den nordiske lærerstands muligheder for at udvikle undervisningsformerne og undervisningsmetoderne i takt med de teknologiske, samfundsmæssige og kulturelle forandringer i det 21. århundrede.
- Der indbydes til konferencen *Nordiske broer til livslang læring* i samarbejde med Nordisk Netværk for Voksnes Læring (NVL). Der fokuseres på udviklingen af nye metoder inden for voksenuddannelse, og på hvad man kan lære af strategisk planlægning på området.
- Island vil følge op på Sveriges prioriteringer, når det gælder forbindelsen mellem erhvervsuddannelse og læring på arbejdspladsen.

Kreativitet i Norden

Nordens fælles historie og kultur er en af grundstenene i det nordiske samarbejde, og medvirker til øget solidaritet og forståelse mellem landene. Værdien af det nordiske samarbejde genspejles i fælles traditioner og kulturarv, beslægtede sprog og – ikke mindst – i uddannelse af høj kvalitet og vidensudvikling.

De nordiske kulturministre har vedtaget en strategi for rammerne for samarbejdet og Nordens overordnede visioner på kulturområdet i årene 2013–2020. Strategien er baseret på følgende fem overordnede temaer: Det bæredygtige Norden, Det kreative Norden, Det interkulturelle Norden, Det unge Norden og Det digitale Norden. Strategiens mål er at styrke og udvikle Nordens kultur, og bidrage til, at så mange som muligt deltager i kulturlivet. Et aktivt kulturliv og adgang til kultur kan have en positiv indflydelse på menneskers sundhed, deltagelse i samfundet og velfærd. Islands formandskab vil fortsætte Sveriges satsning på dette område, og se nærmere på, hvilke tiltag der har været vellykkede, og hvordan man kan følge op på succesen. Island vil under formandskabet støtte uddannelse og forskning i Nordens fælles kultur og sprog. Desuden lægges der særlig vægt på at koordinere kreativitet, uddannelse og videnskab med programmet *Biophilia* (se s. 24).

Det nordiske samarbejde er baseret på et tværkulturelt samarbejde mellem forskellige grupper, lande og aldersgrupper, hvor der er plads til alle holdninger. Samarbejdets særstilling ligger i, at de historiske og kulturelle bånd mellem landene bliver styrket. Disse bånd bliver vedligeholdt i et samarbejde mellem flere interessegrupper og med borgernes deltagelse. Arbejdet i græsrodsorganisationer inden for kunst og kultur er vigtigt for de nordiske samfund. Disse organisationer arrangerer forskelligartede samarbejdsprojekter på nordisk niveau og udfører et betydningsfuldt arbejde for den nordiske kultur. Det er vigtigt at løfte dette samarbejde frem og styrke det.

Under formandskabet sættes der fokus på den rolle, som musik og design spiller. Der rettes særlig opmærksomhed mod disse erhverv, og de vil blive formidlet til en bred kreds, for eksempel ved deltagelse i modearrangementer og *Nordisk playliste* (se s. 30)

Digital teknologi indebærer et stort potentiale for Norden, blandt andet med henblik på at styrke den fælles oplevelse, som knytter sig til kultur og sprog. Digital formidling er en oplagt mulighed for at sikre adgang til nordisk kunst

og kultur, og at øge kendskabet og interessen hos befolkningen. Endvidere er digital teknologi afgørende i formidlingen af den fælles kulturarv, og dermed kan teknologien bidrage til en øget nordisk samhørighed. Der lægges vægt på øget brug af digital teknologi, blandt andet for at sikre, at befolkningen får bedre adgang til dokumenter og data, som opbevares i de nordiske rigsarkiver.

Børn og unge er et af de overordnede temaer i det nordiske samarbejde, og dette afspejles på mange strategiområder. Det er et erklæret mål for Nordisk Ministerråd, at Norden skal være det bedste sted i verden for børn og unge. Deltagelse i kulturlivet og demokratisk arbejde er et fundament for livskvalitet og ligestilling. I 2013 blev Nordisk Råds børne- og ungdomslitteraturpris uddelt for første gang. Med prisen understreger Nordisk Råd værdien af børne- og ungdomslitteratur i Nordens kulturliv. Formandskabet agter at følge op på dette initiativ og afholde en større børne- og ungdomslitteraturfestival i Island. Målet er at afholde en årligt tilbagevendende festival.

Norden arbejder i fællesskab for at styrke de kreative erhverv i forskellige fora, blandt andet inden for KreaNord og med deltagelse i udviklingen af det kulturelle samarbejde inden for Den Nordlige Dimension. Tværfagligt samarbejde i regi af KreaNord har bidraget til et øget samarbejde mellem erhvervslivet og kulturlivet, hvilket har styrket begge aktørers position. I erhvervssektorens samarbejdsprogram 2014–2017 lægges der op til at kultursektoren skal være en vigtig medspiller, for at kultur og kreativitet kan skabe tilvækst. Dette skyldes, at man ikke kan fokusere på kreative erhverv uden samtidig at se på et tværfagligt samarbejde mellem kultur- og erhvervssektoren.

Der er en lang tradition for nordisk samarbejde i internationale fora, blandt andet inden for FNs organisation for uddannelse, videnskab og kultur (UNESCO). Der er også et tæt samarbejde mellem UNESCO-komitéerne i Norden, og de mødes regelmæssigt. Landene arbejder i fællesskab for UNESCOs verdensarvskonvention, for eksempel i regi af den nordiske verdensarvsstiftelse i Oslo (NWHF) og inden for et nordisk netværk for verdensarvssteder. Island vil lægge stor vægt på dette samarbejde, og rette blikket mod verdensarvskonventionen og andre programmer, som er relateret til UNESCO. Der er pågået projektarbejde, som vedrører uddannelsens rolle med henblik på at styrke bæredygtig udvikling, blandt andet i forbindelse med klimaændringer. Disse projekter er realiseret i overensstemmelse med UNESCOs årti for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling, som slutter i år 2014. Man vil undersøge mulighederne for yderligere samarbejde om tilsvarende programmer.

TILTAG

- Der indbydes til den nordiske modebiennale i Frankfurt i 2014 med fokus på kunst og design fra Færøerne, Grønland og Island. Begivenheden arrangeres af Nordens Hus i Reykjavik i samarbejde med Nordens Hus på Færøerne og Nordens Institut i Grønland.
- Der afholdes en konference om værdien af frivillige organisationer og formidlingen af viden og erfaring fra de ældre generationer til de yngre. Man vil søge samarbejde med Foreningen Norden om at arrangere konferencen.
- Der skal arbejdes på at etablere et nordisk netsted for rigsarkiver.
- Der initieres et arbejde for at koordinere uddannelse, kreativitet og viden med udgangspunkt i projektet Biophilia inden for rammerne af projektet *Nordisk bioøkonomi*.
- Island vil fremme aktiv deltagelse af unge mennesker og unges organisationer i Biophilia i samarbejde med Nordisk Råds Børne- og Ungdomskomiteé.
- Man vil følge op på Nordisk Råds børne- og ungdomslitteraturpris med en nordisk børne- og ungdomslitteraturfestival i Island.
- *Nordisk Ijus 2014*, en kunst- og kulturfestival for unge, afholdes under formandskabet. Nordisk Kulturfond støtter festivalen og har udnævnt den til årets *nordiske kulturbegivenhed 2014*.
- I anledning af en nyoversættelse af de islandske sagaer til dansk, norsk og svensk, som udkommer i 2014, vil man gøre en indsats for at præsentere den kulturarv, som sagaerne repræsenterer.
- Der udarbejdes en undersøgelse af sammenhængen mellem kultur og helbred.
- Island vil lede arbejdet for en international serienominering af minder fra vikingetiden til UNESCOs Verdensarvsliste.

- Der indkaldes til et seminar om UNESCO-konventioner, hvor det debatteres, hvordan Norden kan samarbejde om implementering af internationale konventioner på kulturområdet.
- Der indbydes til en konference om immateriel kulturarv i forbindelse med UNESCOs konvention om kulturarv i samarbejde med Nordisk Folkmusikkomité (NFK).
- UNESCOs årti for uddannelse for bæredygtig udvikling vil blive gennemgået, og der udarbejdes en oversigt over resultaterne.
- Der arbejdes på at opretholde og styrke samarbejdet med erhvervssektoren på området for kulturelle og kreative erhverv.

Mål

- At styrke Norden som kulturregion og forstærke den nordiske samhørighed
- At fremme adgangen til nordisk musik og støtte det nordiske musikmarked
- At fremme nordisk musik i og uden for Norden og at øge eksportmulighederne

Nordisk playliste er et udviklingsprojekt under det nordiske eksportprojekt NOMEX, som drives af de nordiske musikeksportkontorer. Playlisten kombinerer på en enkel måde brugen af digital teknologi og formidlingen af nordisk musik. Playlisten har til formål at promovere nordisk musik blandt Nordens befolkning, og at skabe opmærksomhed om nordisk musik, bands og kunstnere i og uden for Norden og således bane vejen for en øget eksport af musik. På projektets netsted, www.nordicplaylist.com, og via musikportaler på nettet, vil man kunne finde den mest interessante musik fra hele Norden i én playliste, som opdateres regelmæssigt, samt nyheder om hits i de enkelte lande. Dermed kan offentligheden holde øje med den nordiske musikscene og have let ved at finde de aktuelle hits inden for nordisk musik. Playlistsens udformning bevirker, at den sandsynligvis vil appellere til de yngste generationer, men den er tilgængelig for alle uafhængigt af alder og bopæl. Ved brug af den nyeste teknologi kan der skabes interesse for Nordens musik, kultur og sprog, og Norden profileres som en dynamisk kulturregion.

Med den nordiske playliste vil man kunne fremme den nordiske kultur og de kreative erhverv. I takt med den stigende interesse og flere musiklyttere styrkes det nordiske musikmarked og beskæftigelsesmulighederne øges for dem, der arbejder med musik og i andre relaterede erhverv, hvilket kan gavne de nordiske lande på mange måder. Nordisk musik nyder stigende opmærksomhed uden for Norden, og det er derfor vigtigt at udnytte de muligheder, der ligger heri. De kreative erhverv, og styrkelsen af dem, er vigtige skridt på vejen mod en grøn økonomi, da de i bund og grund er bæredygtige.

www.nordicplaylist.com

Velfærd og inklusion

De nordiske velfærdsmodeller står over for nye udfordringer, som kræver løsninger og et mangesidet samarbejde. Internationale finanskriser, demografiske ændringer og arbejdsløshed er eksempler på dette. Blandt udfordringerne er bekæmpelse af eksklusion og sikring af borgernes deltagelse, lighed, social sikkerhed og god service inden for social- og sundhedssektoren. De nordiske statsministres erklæring om bæredygtig nordisk velfærd for årene 2013–2015 danner rammen for samarbejdet på velfærdsområdet under det islandske formandskab.

Mange faktorer kan påvirke menneskers helbred og velbefindende. Beslutninger og strategier i organisationer eller i internationale sammenhænge kan påvirke menneskers helbred – både på godt og ondt. Det er vigtigt, at beslutningsprocessen har som mål at øge individers og familiers livskvalitet.

Grundlaget for resultater i social- og sundhedsvæsenet er forskning, som fokuserer på at finde og udvikle nye løsninger. Det er nødvendigt, at myndighederne, offentligheden og andre interessenter, har aktindsigt og kan følge med i udviklingen og ændringerne i samfundet. Med initiativet *Nordisk velfærdsvagt* (se s. 38), vil Island bidrage til at skabe og sikre adgang til den slags information. Endvidere spiller løbende revision og kvalitetsudvikling en stor rolle, når det gælder forbedringer af eksisterende tjenester og tiltag. Der skal ske en løbende evaluering af kvaliteten og resultaterne af tjenesterne, og nordiske eksperter samarbejder og samråd bør styrkes. Under det islandske formandskab drøftes mulighederne for et øget nordisk samarbejde om at forbedre behandlingen af mennesker med rygmarvsskader.

Island vil lægge vægt på værdien af en sund levevis for sundhed og velvære i befolkningerne. Der fokuseres på de negative konsekvenser af usund levevis, for eksempel overvægt og brug af alkohol, tobak og andre rusmidler. Island vil arbejde for et øget nordisk samarbejde på medicinområdet, for der er behov for at gribe ind og forebygge overforbrug og misbrug af visse former for medicin, som er et stigende problem i hele Norden og udgiftstunge poster for landene.

Island ønsker at bidrage til et øget nordisk samarbejde om velfærdsteknologi. Således vil Norden i fællesskab kunne fremlægge idéer til løsninger, som vil kunne fastholde eller øge kvaliteten og sikkerheden i social- og

sundhedsvæsenet. Endvidere har de nordiske lande besluttet at øge samarbejdet om kliniske forsøg. I den henseende er det vigtigt at indlede en debat om, hvordan man kan forenkle og koordinere forskellige elementer vedrørende udformningen af forskningsplaner og ansøgninger til etiske råd og datatilsyn.

Islands formandskab vil især fokusere på børn og familier. Børns velbefindende og et godt samspil mellem samfund og familie bidrager til deltagelse og danner basis for en sund og positiv samfundsudvikling.

Deltagelse i arbejdslivet er en forudsætning for velbefindende, og også en af hjørnestenene i de nordiske velfærdssamfund. De seneste års økonomiske kriser har mindsket mulighederne for, at mennesker med nedsat funktionsevne kan deltage i arbejdslivet. Det er vigtigt at forebygge arbejdsløsheden blandt unge og udsatte mennesker. Langtidsledighed og samspillet mellem uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet vil komme i fokus under Islands formandskab.

Myndighederne i Norden har stillet spørgsmålet, om hvorvidt manglen på en stærk forbindelse mellem det traditionelle skolesystem og erhvervslivet fører til manglende erfaring og indsigt i almindelige jobs i virksomhederne blandt de unge, hvilket er en vigtig del af det enkelte menneskes udvikling. Island vil følge op på Sveriges initiativ om at forøge praktikmulighederne og styrke forbindelsen mellem erhvervsliv og skole. Der fokuseres på skolesystemets udvikling og mulighederne for på bedste vis at danne en forbindelse til erhvervslivet med sigte på, at unge mennesker kan komme i virksomhedspraktik som en del af deres studier. De jobsøgendes muligheder for praktik skal styrkes, således at virksomhedspraktik kan blive en del af jobsøgningsplanerne. Der lægges vægt på, at uddannelsesmyndighederne og erhvervslivet mødes i en debat om emnet. Udviklingen på uddannelsesområdet bør gå hånd i hånd med udviklingen i samfundet og erhvervslivet, så de gensidigt støtter hinanden og tilskynder til en bred deltagelse.

Island vil bidrage til, at flest muligt kan deltage på arbejdsmarkedet på deres egne præmisser. Der skal være varierede jobs, der imødekommer den enkeltes behov, således at alle kan finde en passende beskæftigelse. Arbejdsmiljøet skal være sikkert og sundt, og i overensstemmelse med de ansattes fysiske og psykiske formåen hele livet, men samtidig skal det også være givende og udviklende. Det kræver et fleksibelt arbejdsmarked, som kan tilpasses den enkeltes færdigheder. Endvidere er det nødvendigt at tilbyde aktiv rehabilitering og dermed bidrage til at folk vender tilbage til arbejdsmarkedet, hvis de bliver ramt af sygdom eller ulykke. Et udviklende

arbejdsmiljø og et aktivt støttesystem bidrager til et bedre helbred, og gør det muligt for mennesker at blive længst muligt på arbejdsmarkedet.

Norden ligger med helt fremme, når det gælder om at sikre ligestilling mellem kønnene, og landene har lært meget af hinanden. Under det islandske formandskab vil man fokusere på kønnenes status og ligestilling på arbejdsmarkedet, et kønsdelt arbejdsmarked og mulighederne for at forene familieliv og arbejde. Der lægges særlig vægt på tiltag og debat om ligeløn for mænd og kvinder. Endvidere sættes der under formandskabet fokus på mænds deltagelse i ligestillingsdebatten, foranstaltninger mod kønsbestemt vold og samarbejde om ligestilling i Vestnorden. Island har altid prioriteret Vestnorden og andre tyndtbefolkede lokalsamfund i det nordiske samarbejde. I den sammenhæng lægges der vægt på relationen mellem kønnenes ligestilling, familieliv og ligestilling på arbejdsmarkedet. Debatten om arktiske forhold har for det meste drejet sig om udnyttelse af ressourcer og konsekvenserne af miljøpåvirkninger for naturen og samfundene i Arktis. Men der er mindst lige så stort behov for at fokusere på mænds og kvinders status, og på hvilken effekt de indtrufne og fremtidige miljø- og samfundsændringer har på mænd og kvinder hver for sig.

Alle de nordiske lande forbereder implementeringen af Europarådets konvention til forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet. På det seneste er opmærksomheden ikke mindst rettet mod effekten af vold og seksuelle overgreb mod børn. Der pågår et nordisk projektarbejde om en koordineret risikovurdering vedrørende vold i hjemmet. Det er vigtigt at formidle viden om best practice, og om hvor der er behov for yderligere indsatser.

Når man tager fat på nye opgaver på velfærdsområdet, er der behov for mange hjælpende hænder. Under formandskabet vil Island lægge vægt på samråd, samarbejde og koordinering af tiltag på tværs af institutioner og forvaltningstrin.

TILTAG

- Der gøres status over nordiske samarbejdsprojekter, institutioner og komitéer på social- og sundhedsområdet og deres nytte for Norden.
- Der arbejdes på at udvikle registrering i velfærdstjenester.
- Der afholdes en konference om familier, børns velfærd og familiepolitik i Norden.
- Der inviteres til debat om værdien af frivillige sociale organisationer for nordisk velfærd.
- Der sammenkaldes eksperter for at diskutere nye metoder i kampen mod konsekvenserne af usund levevis.
- Nordiske og internationale eksperter inden for rygmarvsskader samles og vurderer resultaterne af behandlingen af rygmarvsskader og ser nærmere på, hvilke metoder der kan bruges til at forbedre behandlingen.
- Nordens samarbejde på medicinområdet styrkes.
- Der fokuseres på de nordiske erfaringer med koordinering af hjemmepleje og social hjemmehjælp.
- Samarbejdet inden for *Nordic Trial Alliance* fortsætter.
- Der indkaldes til en konference om arbejdsmarkedet, livslang sikkerhed på arbejdspladsen og jobrehabilitering med deltagelse af eksperter i jobrehabilitering, arbejdsmarked og arbejdssikkerhed.
- Der arrangeres en konference om praktik som del af traditionelle studier i et samarbejde mellem Ministerrådet for Arbejdsliv (MR-A) og Ministerrådet for Uddannelse og Forskning (MR-U).
- I anledning af 60-året for nordisk samarbejde på arbejdslivsområdet sammenkaldes der til en konference om arbejdsliv i samarbejde med arbejdsmarkedets parter i Norden.
- Kvindekonferencen Nordisk Forum afholdes i Malmø. Konferencen arrangeres af frivillige organisationer i Norden.

- Forskningsprojektet *Deltid, kön och ekonomisk fördelning i Norden* slutter i efteråret 2014 med en konference.
- Der indbydes til en konference om kønnes stilling i Arktis og deres deltagelse i strategi- og beslutningsarbejde vedrørende samfundsmæssig og økonomisk udvikling.
- Der afholdes en konference i Færøerne om målsætninger og strategier på ligestillingsområdet.
- Der arrangeres en konference om mandeforskning og ligestilling.
- Der indkaldes til en konference om tiltag, der har til formål at reducere kønsbestemt vold, hvor man vil diskutere best practice i Norden.
- Der afholdes en konference om resultaterne og fremtidsudsigterne for Norden på ligestillingsområdet i anledning af 40-års jubilæet for Nordens samarbejde om ligestilling. Sideløbende med konferencen afholder ligestillingsministrene fra de nordiske lande, Estland, Letland og Litauen et møde.

Mål

- At undersøge effekten af økonomisk recession og afledte konsekvenser for de nordiske velfærdsmodeller
- At bidrage til åbne strategier på velfærdsområdet
- At reducere effekten af sundhedsrelaterede problemer på velfærden, og at øge bæredygtigheden i de nordiske velfærdsmodeller

Nordisk velfærdsvagt vil undersøge konsekvenserne af økonomisk recession for de nordiske velfærdsmodeller, og den deraf følgende effekt på sundhed, velfærd og arbejdsdeltagelse.

Alle de nordiske lande har på et eller andet tidspunkt været igennem og måttet reagere på finanskriser og deres konsekvenser. Nordens erfaringer skal bruges som grundlag for forskning i effekten af øgede økonomiske byrder, langvarigt pres og arbejdsløshed på fysisk og mental sundhed, velfærd og borgernes og bestemte befolkningsgruppers livsvilkår. Man vil også se på hvordan de nordiske lande har reageret på finanskriser, ligesom graden af succes inden for de enkelte tiltag vil blive evalueret. Desuden undersøges det, hvor der kan ydes en større indsats for at forebygge de negative konsekvenser af finanskriser for befolkningsgrupper og velfærd.

Nordisk velfærdsvagt har som mål at styrke de nordiske velfærdssystemers fundament og bæredygtighed via samarbejde, forskning og gensidig formidling af de erfaringer og kundskaber, der skabes undervejs. Målet er endvidere at udvikle løsninger og koordinere indsatsen for at imødegå fremtidens udfordringer og at udvikle velfærdsindikatorer, som kan bruges til strategisk planlægning. Således kan der opbygges en solid forskningskerne, hvor der kan indhentes information og praktisk viden, som kan være til gavn i Norden, når det gælder strategisk planlægning og beslutninger på velfærdsområdet eller i tilfælde af tilsvarende situationer i fremtiden. Således vil landene kunne reagere og forsøge at reducere de negative effekter på velfærden. De nordiske lande kan lære af hinanden og bruge hinandens viden og erfaringer til gensidig nytte og med henblik på at møde de kommende udfordringer i fællesskab, og dermed værne om og bidrage til en bæredygtig nordisk velfærd i fremtiden.

norden

Nordisk Ministerråd

Ved Stranden 18
DK-1061 København K
www.norden.org

Yderligere information om
Islands formandskab i
Nordisk Ministerråd fås på
www.norden2014.is og
www.nordic2014.com.

Udenrigsministeriet
Nordisk sekretariat
Rauðarárstígur 25
IS-105 Reykjavík
Island
Telefon: +354 5459900